

A TÁG ÉRTELEMBEN VETT IMPAKT HOGYAN ÁLLÍTSUK A TUDOMÁNYOS ISMERETEKET A KÖZÖSSÉG JAVÁNAK SZOLGÁLATÁBA?

TROPP, L. R. (ed.) (2018): *Making Research Matter. A Psychologist's Guide to Public Engagement*. American Psychological Association, Washington.
doi: 10.1037/0000066-000

PÁNTYA József

ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Szociálpszichológia Tanszék
pantya.jozsef@ppk.elte.hu

Az elmúlt években számos olyan könyv jelent meg, illetve élt meg újrakiadást, amely jól hasznosítható gyakorlati tanácsaival a sikeres tudományos pályafutáshoz ajánl segítséget. Ezek egy része kifejezetten a tudományos közlemények írásához ad praktikus tanácsokat: ilyen például Patricia Goodson *Becoming an Academic Writer* című, 2016-ban megjelent könyve (amelynek első kiadásáról Maráz Anikó e folyóirat hasábjain közölt ismertetőt 2013-ban), de ilyen Anneliese A. Singh és Lauren Lukkarila 2017-es kiadású, *Successful Academic Writing* című műve is. Más könyvek – így például Rex B. Kline *Becoming a Behavioral Science Researcher* című könyve, amely 2020-ban jelent meg – a kutatási eredmények közlési módja mellett már a kutatások tervezési szakaszára és az adatelemzésre vonatkozóan is hasznos javaslatokkal él a jelentős hatással és alkalmazási lehetőséggel bíró viselkedéstudományos kutatások lefolytatásához.

A szakmai-gyakorlati tanácsokat kínáló kötet tartalma tehát – a kutatási eredmények publikálásának mikéntjén túl – nyitni látszik az olyan javaslatételre és iránymutatásra, amelyek követésével a kutatások már a tervezés fázisától kezdve tekintetbe veszik a várt és kapott eredmények szűk, tudományos berkeken kívüli alkalmazását és hasznosulását.

E könyvismertető tárgyát képező, Linda R. Tropp által szerkesztett kötet szintén nagyon gyakorlatias útmutatást kínál a kutatómunkát végzők számára, de mindezt egy markánsan új nézőpontot érvényesítve teszi. Ez a nézőpont azt a kutatói elköteleződést – és egyúttal felelősséget – állítja a középpontba, amely a közösségek jóllétét növelő tudományos ismeretek széleskörű alkalmazását szorgalmazza a társadalmi változások előmozdításában. Sőt, a kötet az ilyen irányú elköteleződés kutatóhelyi, szervezeti erősítésének szükségességét és lehetőségeit is

felveti. A kötet szakértők, kutatópszichológusok, kormányzati tisztviselők és szervezeti vezetők írásait összegyűjtve tesz gondolatébresztő és igazán inspiráló javaslatokat a kutatómunka olyan módon történő átgondolására és végzésére, amellyel a kutatások eredményei a tudományos világ határain kívül is valóban hasznosulnak. A társadalomtudományos ismeretek felelős alkalmazásának szükségessége pedig – szinkronban a pszichológuseskü szellemiségével – mind a jelenkor kihívásainak megoldásában (Spiner, 2021), mind az egyéni és társadalmi jóllét erősítésében elvitathatatlan. Ahogyan azt a kötet is több helyen hangsúlyozza: az ilyen ismereteket teremtő kutatások leggyakrabban az adófizetők által befizetett adókból valósulnak meg. Így szükséges is, hogy a kutatók a közösség irányába elköteleződjenek, és eredményeiket a közösség érdekében lehetőség szerint alkalmazzák is.

Végigtekintve a kötetben szereplő fejezetek szerzőinek névsorát és az egyes fejezetek témaköreit, igen nagy sokféleséggel találkozunk. Nemcsak a társadalomlélektan, hanem minden olyan tudományterület, amelynek eredményei az egyéni, a csoport-szintű és a társadalmi jóllét szempontjából bárhogyan is relevánsak, profitálhat a kötetben szereplő személetes példákból és hasznos tanácsokból. Így többek között a jogtudomány, a neveléstudomány, az egészségpszichológia művelői is találnak olyan fejezeteket, amelyek szakterületük eredményeinek társadalmi hasznosíthatóságához esetleírásokkal, példákkal és tanácsokkal szolgálnak. A könyvnek még azok a részei is, amelyek első ránézésre kimondottan az Amerikai Egyesült Államok kulturális kontextusában tűnnek relevánsnak (mint pl. a jogalkotással és az igazságszolgáltatás működésével

kapcsolatos 4. és 6. fejezetek), számos megfontolandó, más kulturális kontextusban is alkalmazható tanáccsal látják el az olvasót pusztán azáltal is, hogy szemléletesen világítanak rá azokra a beavatkozási pontokra, ahol a szakterületi tudás felhasználható.

A következőkben e könyvismertetés rövid körképet ad a kötetben található fejezetekről. Az áttekintés kiemeli azokat a főbb szempontokat, amelyek vissza-visszatérő módon a kutatási eredmények hasznosításának lehetőségét és szükségességét tárgyalják, és egyúttal a hasznosulás területeit is kijelölik.

Linda R. Tropp bevezető (1.) fejezete olyan fontos kérdéseket jár körül, amelyek révén mérlegelhető, hogy milyen tudományos ismereteket tudunk a közösség számára kínálni, mennyire hasznos(ítható) ez a tudás a közösség számára, milyen kapcsolatot tudunk kialakítani a nem tudományos szférával, mennyiben illeszthető be ez az aktivitás az akadémiai előmenetelbe stb. Tropp – összhangban a Lewin-féle akciókutatásokkal – megállapítja, hogy a kontextualizált kutatói megközelítés, amelyet a „terepen” működő irányelvek és intervenciók tudományos ismereteket felhasználó kidolgozása megkíván, nagymértékben segíti az elméletvezérelt tudományos kutatás és a gyakorlati alkalmazás közötti úr áthidalását azzal, hogy inspirálja a tudományos kérdések megfogalmazását is.

Amy T. Schalet (2. fejezet) többek között azzal kapcsolatban fogalmaz meg javaslatokat, hogy miként kezeljük az adott esetben meglehetősen időigényes, de az egyetemi ösztönzési rendszer szempontjai között ennek ellenére nem megjelenő médiamegkereséseket, és hogyan törekedjünk arra, hogy a kutatási eredmények disszeminációjakor azok pontos és közérthető módon jelenjenek meg. Mindkét fejezet említést tesz a University of

Massachusetts Amherst-ön működő Public Engagement Projectről, amely a kutatókollégák tudománykommunikációs készségeinek fejlesztéséhez ad szervezeti keretet.

A 3. fejezetben Samuel R. Sommers a szélesebb olvasóközönség akár tudománynépszerűsítő formában írt könyvekkel történő megszólításához ad tanácsokat, olyan neves kutatók és pszichológusok tapasztalatait segítségül hívva, mint Mahzarin Banaji, Robert Cialdini vagy Daniel Gilbert.

Roberta Downing a 4. fejezetben arra hívja fel a figyelmet, hogy a pszichológusok aktivitása és/vagy hatása – más társadalomtudományok képviselőihez képest – elmarad a közösségi irányelvek alakításában. Bár fejeztében az amerikai törvényalkotók tudományos eredményekkel való megismertetésének lehetőségeit mutatja be, írása számos olyan beavatkozási pontra hívja fel a figyelmet, amely más országok törvényhozási folyamatai mellett is informatívak.

Abigail Dalton és Max H. Bazerman (5. fejezet) a Harvard Behavioral Insights Group szakmai szervezetének (amelynek Behavioral Insights Study Group néven hallgatói megfelelője is van) működésén keresztül példázza azokat a gyakorlati szempontokat, amelyek révén a tudományos megfigyelések a kormányzati és szervezeti döntések javításában felhasználhatók.

Eugene Borgida és Susan T. Fiske (6. fejezet) a jogi esetekben való szakértői pozíció szemszögéből mutatják be, hogy milyen irányelveket érdemes követni a pszichológiai kutatások eredményei alapján történő állásfoglalásokkor. Javaslatuk szerint – Alice H. Eagly (2016) kifejezésével élve – a tudomány „becsületes és őszinte ügynökeiként” tiszta, világos, elfogultságtól mentes és hatá-

rozott módon kommunikáljuk szakmánk eredményeit.

A 7. fejezetben Jack Glaser és Amanda Charbonneau a hatóságokkal való állampolgári együttműködés kétoldalú kapcsolatának kontextusában veszik sorra, hogy a tudományos megfigyelések alkalmazásával megcélzott terület képviselői és a kutatók közös munkája hogyan válhat gyümölcsözővé mind a társadalmi előnyök, mind a szakmai tudgyarapodás terén. Rámutatnak, hogy a közösségorientált rendfenn tartásban megannyi szociálpszichológiai ismeret alkalmazható, a sztereotípiák, az előítéletek és a diszkrimináció kutatásától kezdve a procedurális igazságossággal kapcsolatos eredményekig (amely témakör a bizalom és együttműködés erősítése miatt nemcsak ebben a kontextusban, de általában is fontos a társadalmi kapcsolatok szempontjából – lásd pl. Kovács, 2014).

Geoffrey Maruyama és Lara Westerhof (8. fejezet) az oktatási intézményekkel való partneri, kollaboratív kapcsolat fontosságára hívják fel a figyelmet mind a neveléstudományi-pszichológiai kutatások eredményeinek gazdagabbá tételében, mind pedig az eredmények társadalmi hasznosíthatóságában. Fejezetüket egy olyan kollaboratív munkájuk részletezésével zárják, amelyet az oktatás terén megnyilvánuló egyenlőségi és igazságossági kérdéskörben végeztek. A fejezetben leírt számos megfontolandó javaslat közül kifejezetten praktikus felvetésük, hogy az eredmények disszeminációjába érdemes bevonni azokat a szereplőket is, akiket az eredmények alkalmazásában érintett közönség tagjai jól ismernek (jelen esetben a pedagógusokat).

Louis A. Penner a 9. fejezetben az orvos-beteg kapcsolat kutatásában gyakori, pszi-

chológusok és orvosok közötti együttműködéshez, valamint az egészségügyi intézményekben megvalósuló kutatások lebonyolításához kínál saját tapasztalatokon nyugvó, praktikus tanácsokat.

Meg A. Bond és Michelle C. Haynes-Baratz (10. fejezet) a közösségorientált, non-profit szervezetekkel történő termékeny együttműködést segítő szempontokat vesznek sorra egy olyan projekt megfigyeléseire támaszkodva, amely egészségközpontok dolgozói körében vizsgálta a dolgozók diverzitását befolyásoló szervezeti folyamatokat. A tudományos megfigyelések társadalmi célú felhasználásának sikerességéhez újra erős szempontokként jelennek meg egyrészt a vizsgálódás folyamatának a terepen dolgozókkal történő partneri, közös megtervezése, másrészt a tudományos eredmények közösségi-társadalmi célú disszeminációja, amelynek sikerességét a közösségorientált, non-profit szervezetek bevonásában is látják.

A 11. fejezet, amelynek szerzői Jamie Franco-Zamudio és Regina Langhout, arra világít rá, hogy milyen jelentősége és előnye van a képzőhelyeken a hallgatók (akár formalizált módon, a kínált kurzusok szintjén történő) bevonásának azokba a kutatási munkákba, amelyek várható eredményei a közösség javát szolgálják. A fejezet áttekinti azokat a főbb előnyöket és strukturális kérdéseket, amelyek figyelembevételével a kutatás, az oktatás és a közösség is profitál a hallgatók ilyen téren történő elköteleződéséből.

A kötetet John F. Dovidio tanulmánya zárja (12. fejezet), amely a kutatás és a közösség szolgálatának összeegyeztethetőségét, a két tevékenység egymásra gyakorolt facilitáló hatásait hangsúlyozza. Kiemeli például, hogy bár az állandóan változó körülmények miatt nehéz a terepen folytatott kutatás, az eredmények általánosíthatósága és alkal-

mazhatósága, valamint az új tudományos kérdésekre való rátalálás miatt mindenképpen megéri az erőfeszítést, akár úgy is, hogy laboratóriumi ellenőrzésekkel is megtámogatjuk a terepen tett megfigyeléseket.

A kötet minden fejezete összhangban van Dovidio saját fejezetében tett konklúziójával: a tudományos kutatás és az eredmények közösség iránt elkötelezett alkalmazása nem egymást kizáró tevékenységek. Éppen ellenkezőleg. A kutatás és az eredmények közösségi célú alkalmazásának egymással párhuzamosan történő gyakorlása hatékonyan képes javítani a kutatási és eredményalkalmazási tevékenységek minőségén. Dovidio szerint a közösség jóllétének egyik záloga, ha belsővé tesszük, erősítjük és megőrizzük a közösség számára hasznos és alkalmazható ismereteket nyújtó kutatómunkára való motivációt.

A kötetet haszonnal forgathatják majd azok, akik azoknak a társadalomtudományos kutatási eredményeknek a gyakorlati alkalmazása felé kívánnak (további) lépéseket tenni, amelyek az egyén, a csoportok és a tágabb közösség jóllétének növelésében potenciálisan felhasználhatók. A kötet fejezetei inspirálnak a saját kutatási érdeklődés és kérdésfelvetés gyakorlati szempontú átgondolására is. A kutatási eredmények akadémiai szférából a valós társadalmi kontextusba történő átvitele vitathatatlanul energiaigényes, de a könyv által kínált praktikus javaslatok megfontolásával e tevékenység is könnyebbé válik. A recenziót a Roberta Downing által jegyzett fejezetben megfogalmazott gondolattal szeretném zárni: ha nem teszünk azért, hogy a kutatási eredmények a közösség életét érintő vitákban is érdemben megjelenjenek, a közösség javára fordítható eredmények paragon maradnak, és

mindennapjainkban túl sok forog kockán
ahhoz, hogy ez valóban így legyen.

IRODALOM

- EAGLY, A. H. (2016): When passionate advocates meet research on diversity, does the honest broker stand a chance? *Journal of Social Issues*, 72(1). 199–222. doi: 10.1111/josi.12163
- GOODSON, P. (2016): *Becoming an Academic Writer. 50 Exercises for Paced, Productive, and Powerful Writing*. 2nd edition. Sage Publications, Thousand Oaks, CA.
- KLINE, R. B. (2020): *Becoming a Behavioral Science Researcher – A Guide to Producing Research That Matters*. 2nd edition. Guilford Press, New York, NY.
- KOVÁCS J. (2014): *Az igazságosság és a hatékonyság az interperszonális és a társadalmi kapcsolatok pszichológiájában*. Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen.
- MARÁZ A. (2013): Galaxis útikalauz stopposoknak: irány az IF bolygó! *Alkalmazott Pszichológia*, 13(4). 79–81.
- SINGH, A. A., LUKKARILA, L. (2017): *Successful Academic Writing. A Complete Guide for Social and Behavioral Scientists*. Guilford Press, New York, NY.
- SPINER, T. (2021): 2021 trends report. *Monitor on Psychology*, 52(1). <http://www.apa.org/monitor/2021/01/trends-report> (Letöltés ideje: 2021. március 1.)
- TROPP, L. R. (ed.) (2018): *Making Research Matter. A Psychologist's Guide to Public Engagement*. American Psychological Association, Washington, DC. doi: 10.1037/0000066-000